

PRANAS ŽADEIKIS †, Skuodas

KASIN JIMAI APUOL JE

Norint tinkamai apib dinti kasin jimus Apuol s piliakalnyj, negalima apseiti, nežvilgter jus anuos tolimus, beveik vien Skandinavijos sag apdainuotus viking karo žygius. Tie didvyri žygiai ilgus amžius buvo laikomi pasakomis be istoriškos vert s, ta iau šiandien, mokslinink archeolog ir istorik tr so d ka, pirštu prikišamai rodo, kad tai buv tikri istoriški vykiai. Pa ios žymiosios t sag yra: Gutasaga, ypa Inglingasaga, kurioje apdainuojami Skandinavijos didvyrio Ingvaro karo žygiai Pabaltij ir jo mirtis Estijoje apie 600 met , Kristui gimus. Be t yra dar daug kit sag , kaip antai: Hervararsaga, Sogutbrotsaga, Olephsaga ir kitos. Šiandien jos visos yra suregistruotos ir r pestingai atspausdintos: „Monumenta Historica Norvegiae“ ir „Scriptores rerum Svecicarum“. Jos visos beveik be jokios išimties atpasakoja karo žygius per j ras marias Ryt šal ir padarytus tenai užkariavimus, žinoma, neišvengdamos, tokiais atvejais, pagražinim ir išp tim .

Pirmas toje srityje istoriškas ir tai pirmaeil s vert s dokumentas yra: „Vita sancti Ansgarii per s. Rembertum“¹. Kaip žinoma, Rimbertas buvo šv. Ansgaro diakonas, paskiau jo p dinis Švedijos arkivyskupas.

Visa, kas ia viršuj pasakyta, turi tiksl nurodyti, kad viking puolimai kurši -žemai i krašt nuo sen senov s yra tikrai buv , tai kuo aiškiausiai liudija ir Rimberto kronika: Sveonum principatui olim subjecta fuerat, nes, pirm syk min damas kuršius, jis šitaip sako: „Gens enim quaedam ab eis longe posita, vocata Chori, Sveonum principatui olim subjecta fuerat, sed jam tunc diu erat, quod rebellando eis subjici dedignabantur“.

Vikingai nepasitenkindavo Pabaltijo taut pavergimu ir duokle apkrovimu, galimas daiktas, kad jie ia tik praeidami užkli davo, šiaip jie siekdavo kur kas toliau. Sagose dažnai pasitaiko šitokie tikriniai vardai: Rafala, Gardirika, Särkland, Sembern, Kirjalaland.

Ilg laik nežinota, k tokie vardai reiškia, šiandien visa tai tiksliai išaiškinta. Rafala tai Revelis (Talinas); Gardirika — Novgorodas arba

¹ Scriptores rerum Svecicarum, II dalis, 232 psl.

ir visa Rusija; Särkland — Sarac n (Arabija) kraštas; Sembern — Sembai (Samland) ; Kirijalaland — Karelja.

839 metais viking pasiuntinyb pirm syk apsilank Konstantinopolyje ir, nežinia kod l, jie buvo vadinami „rhos“. Graik imperatorius juos vaišingai pri m ir neleido gr žti tuo pa iu keliu per Rusij , nes pietin je jos dalyje vyko kažkokie taut susir mimai. Imperatorius pasiunt vikingus frank karaliui Liudvikui Maldingajam prašydamas, kad jiems palengvint kelion Švedij .

Be to, Gotlando saloje iki šiol rasta 42 auksiniai pinigai su Konstantinopolio imperatoriaus Anastazijaus (491—518) atvaizdu; bent dvejetas monet Teodozijaus II (408—450) ir vienas pinigas Romos imperatoriaus Valentinijono III (423—455). Pernai metais, regis, Link nuose už Tilž s rasta net šešetas arab pinig . Taip, kad Skandinavijos sagose aprašytieji viking žygiai didžia dalimi šiandien yra jau virt tikra istorija.

Pasirodo, kad ir m s Apuol neišveng viking puolimo. Tik deja, iki šiol mes ta savo istorijos sritimi mažai dom jom s, o juk anais, žilos senov s, laikais m s prot viai yra daug kent j ir daug varg , tai gali paliudyti didingi Apuol s apkasai. Be abejojimo, iš an laik yra buv daugyb dain , daineli apie tuos vargus — žygius, bet jos dingo gal tod l, kad paskui už jo daug žiauresni kryžiuo i laikai.

Pokariniais laikais Amerikos „Dirvos“ leid jas p. K. S. Karpavi ius yra paraš s dvejet istorišk apysak -roman iš viking laik , b tent: „Baltijos Aras“ ir „J ros Merga“, šiais 1933 metais prad ta „Dirvoje“ spausdinti tokios pat r šies romanai: „Mer nas juodojo karžygio s nus“. Ponas K. S. Karpavi ius, matomai, yra pasinaudoj s Amerikos knygynuose surinktais istorijos šaltiniais, tod l iškelia daug graži min i ir apytikri vaizd .

Bet gr žkime prie savo Apuol s.

Rimberto kronikoje pasakojama, kad šv. Ansgaro antrosios kelion s metu Švedij (apie 850 metus) danai padar laivais karo žyg (Chori) kurši krašt , kuriame buv penketas miest .¹ Bet danai buv nugal ti, j didesn pus žuv , kuršiai laim j begales aukso, sidabro ir ginkl , taipgi pus laiv teko jiems. Kitais metais karo žyg kurši krašt , surink s didžiausi kariuomen , daro šved karalius Olavas (Oleph). Jis netik tai užpuola, paima ir sudegina miest Seeburg, kur gyn 7000 kareivi . Tuomet vikingai, palik savo laivus, skubiai žygiuoja prie kito miesto, vadinamo Apulia. T miest gina 15.000 kari . Aštuonet dien t s s kovos prie Apuol s, devint dien vikingai prad jo dvejoti. Mesdami burt , jie steng si sužinoti diev vali , bet nesužinojo, kad bent vienas

¹ Grei iasiau penketas apskri i .

iš diev b t buv s pasiruoš s jiems pad ti. Atsid r didel je nelaim je, jie suskato šauktis krikš ioni Dievo, ir burtas parod , kad Kristus nor s jiems pad ti. Pasidr sin jie iš naujo puol t pil , ta iau prie kovos nebepr i jo, kuršiai siunt pasiuntinius ir pareišk save nugal tais. Jie tur jo sumok ti labai didel kiek aukso, sidabro ir ginkl , be to, duoti 30 vyr kaitais ir sipareigoti, kaip ir pirma, mok ti duokl ir klausyti šved karaliaus.

Prof. Birger Nerman, didelis lietuvi prietelis, kartkart mis atsi-lank s Apuol je ir dalyvav s jos kasin jimuose, savo veikal: „Die Ver-bindungen zwischen Skandinavien und dem Ostbaltikum in der jüngerem Eisenzeit“, Stockholm 1929 (Susinešimai tarp Skandinavijos ir Ryt Pa-baltijo artimesn je geležies gadyne. Stokholmas 1929), šitaip vertina t Rimberto pasakojim : „Rimbertas buvo šv. Ansgaro mokinys ir jo p dinis arkivyskupas, tod l jis tur jo apie tuos vykius labai tiksliai žinoti. Žinoma, ne viena to pasakojimo smulkmena yra klaidinga, pavyzdžiui: tikybiniai momentai, Apuol s gulos skai ius, bet bendrieji bruožai, kaip tai: nenusisiek s dan žygis, Olavo ekspedicija, turi b ti teisingi.

Ta iau labai daug keblum sudar toje kronikoje minimos pilys: Seeburg ir Apulia. Atrod , kad tai neperkandamas riešutas, ypa kad šiais laikais nebuvo nieko panašaus kurši -žemai i krašte.

Vis d lto šiandien tas klausimas yra išaiškintas ir atrodo, kad gana tiksliai.

Apie 1885 metus Petrapilio universitet stoja vienas kitas lietuvis studentas, ir profesoriai prad jo dom tis lithuanistika. Tas susidom jimas pagyv jo, kuomet t universitet pateko prof. E. Volteris. Prad ta ieškoti atitinkamos literat ros, skaityta Rimberto kronika, sp liota apie Seeburg ir manyta, kad ši dien Liepojos miesto vietoje gal jusi b ti pilis, vadi-nama Seeburg. Daug sunkiau buvo su Apulia. Manyta, kad devintame amžiuje taip vadinta Kuldigos (Goldingen) pilis arba kad tai esanti Griež .¹

Dalykas paaišk jo, kuomet prof. E. Volteris perskait Simono Dau-kanto veikal : „Senov s Lietuvi Kaln n ir Žemai i b das“. ia nuro-dyta, kad Apuol yra netoli Truikin bažnytkaimio. Simonas Daukantas atrado j , atostogaudamas apie (1822 m.) pas savo tet Truikinuose

Prof. E. Volteris, gav s šiek tiek l š , 1887 metais atvyko iš Petra-pilio Apuol s apži r t .

Dalyk galutinai išsprendžia prof. Birger Nerman savo kitame vei-

¹ Griež buvo senov s lietuvi pilis, Ventos ir Varduvos upi s takoje. Vokiškai Grösen; yra minima Ditlebo v. Alnpeke Eiliutoje kronikoje, eil se 7204—7280. Prieš D. kar priklaus baronui Kaiserlingui, n nai yra lietuvi Pabe-dinsk nuosavyb .

kale: „Funde und Ausgrabungen ir Grobina“, Stockholm 1929.¹ Štai jo žodžiai: „Bet Seeburg? Kame jinai buvo? Kad jinai buvo Baltijos j ros ryt krante, yra aišku iš Rimberto nurodym . To miesto ieškota vairiose Kuršo j ros kranto vietose, daugiausia Liepojos apylink je. Min toje srityje pa i Liepoj ir kelet apylink s viet si lyta, tarp kitko, Gruobin . Nesileidžiant vairi pasi lym diskusijas, vis d lto yra neabejotinas dalykas, kad n viena kita vieta neparodo toki nat rali sutapim ², kaip Gruobinas. Ir naujieji archeologijos radiniai duoda ia definitiv sprendim . Toki žymi vietovi kaip Gruobinas 7. ir 8. šimtmetyje ne daug gal jo b ti Latvijos paj ryje. Toliau reikia pabr žti, kad Seeburg yra skandinaviškojo vardo suvokietinimas, ir tas dalykas nurodo, kad tai yra buv s skandinav miestas“ (204 puslapis).

„Kas lie ia Apulia, jinai yra identifikuojama su Apuol s vietove apie ketvert myli nuo Gruobino piet rytus arti dabartin s Lietuvos sienos. Ta vieta beveik tuo pa iu vardu yra jau minima 13-tojo šimtme io viduryje. Apuol je yra galingo plo io (von gewaltigen Dimensionen) piliakalnis, prie kurio betarpiškai, tik trumpam laikui, apsilankydami draug su prof. E. Volteriu, generolu Nagevi i ir su kitais Lietuvos archeologais, aptikome juod j žem . Tai yra šalia vietov s, kuri vietiniai gyventojai vadina „miestu“; ant greit j padarius kasin jim bandymus, ir piliakalny ir juodojoj žem j rasta kurši tipo radiniai iš viking laik .

Taigi, remdamiesi viršui nurodytomis žiniomis, mes dr siai galime sakyti, kad Rimberto kronikoje minima Apulia yra m s Apuol .

Šiandien Apuol ni kso sau galinga ir graži, žuolais ir kr mais apaugusi, sl pdama savyje didingos praeities paslaptis. Ma iusi viking ir žemai i didvyri kovas, atrodo, lyg kad pavyd t atskleisti mums savo paslaptis. Ir tikrai, kuomet tik artinuos prie Apuol s, jau iuos lyg b iau nykštukas.

Kad Apuol šiandien labiau pagars jo už kitus Lietuvos piliakalnius, tai prof. E. Volterio nuopelnas. Jis vienas Petrapilio universitete ir Nepriklausomoj Lietuvoj nesiliov rodin j s, kad reikalinga atkreipti d mes taip svarb , bet iki šiol užmiršt ir apleist , dalyk .

1928 metais jam pasisek gauti iš valdžios šiek tiek l š ir rugpj io m nesyje jis pirm kart aplank Apuol . Nežinau kokiais keliais apie t profesoriaus žyg sužinojo m s diduomen ir šviesuomen , atostogaujanti tuo laiku Palangoje, ir pasipyl Apuol virtin s automobili . Atvyko daug diplomat , bank direktori , aukšt valdinink ir kit . Gal sve iai buvo kiek apvilti, nes jie nieko nepamat , tik galing ir graž pi-

¹ Sonderabdruck aus: „Congressus Secundus Archaeologorum Balticorum“, Rigae, 19—23 VIII. 1930. T. Ⅱ, ištrauka iš paskaitos Rygoje.

² Su Seeburg.

liakaln , ta iau tai parodo, kaip simpatingas visiems yra m s krašto archeologijos darbas.

Prof. E. Volteris band ir 1929 metais šiek tiek kasin ti, rado puod šuki , suangl jusi gr d , sagu i ir panaši dalyk .

1930 metais Apuol je nieko nedaryta, nes Rygoje buvo šaukiamas: Congressus secundus Archeologorum Balticorum . Pirmas toks kongresas buvo Stockholme 1926 metais; ia liko nutarta, kad tokie kongresai b t daromi kas ketvirti metai. Sek s Baltijos archeolog kongresas vyks Kiel'e Vokietijoje 1934 metais; b t gera, kad 1938 metais jis vykt Lietuvoje.

Galima sakyti, kad 1928/29 met kasin jimai buvo tik žanga, tikrasai Apuol s tyrin jimas prasid jo 1931 metais rugpj io pradžioje, kada ia atvyko pirmaeil s mokslinink j gos: iš Švedijos: prof. B. Nerman, Stockholmo Muziejaus konservatorius Sörling ir trejetas student ; iš Latvijos prof. Fr. Balodis ir lietuviai archeologai prof. E. Volteris, generolas Nagevi ius ir j pagelbininkai : Mekas, B. Tarvydas ir kiti. Pradžioje apži r ta visas piliakalnis, ir prof. B. Nerman pasteb jo, kad prie tokio galingo piliakalnio turi b ti kapai ir papilys (miestas). D l kap neteko abejoti: aplinkiniai gyventojai pasakojo, kad kinink s T binien s (ne T belien s kaip daugel kame rašoma) dirvose, šiaur s vakarus nuo piliakalnio, už up s Luobos randama daugyb iškasen . Prof. B. Nermanas man , kad piet pus je už upelio, vadinamo Brukiu, tur j s b ti papilys arba bent jo dalis, kita dalis buvusi lygumoje rytus nuo piliakalnio. T savo nuomon jis r m tuo, kad iš tos pus s buv s kelias ir vartai pil ir upelio vardas „Br kis“ reišk s grindin , nes kelias per t upel gal jo b ti gr stas akmenimis, reik t tik paieškoti.

Apži r j archeologai pasidalino darbais: Prof. B. Nerman m s kasin ti kapus, generolas Nagevi ius — perkasti skersai pil pylim paiaame jo viduryje; prof. E. Volteris tyrin jo pilies asl .

Kap kasin jimas nebuvo pilnas, tai reiškia, neištirta ir neišmatuota jo visa apimtis, kasin ta tik pripuolamai. Patirta, kad kapai es iš 7.—11. šimtme io ir ia laidota sudegint j lavon liekanos, vokiškai betariant, tai buv Brandgräber. Tod l rasta gana daug sudegusi kaul pelen ir liekan , bronzini fibul ir vienas metro ilgio kardas. Prof. B. Nerman buvo tuo labai patenkintas ir kalb jo, kad d l to vieno radinio jis b t važiav s iš Švedijos Lietuv .

Prof. E. Volteris, lygiai kaip 1928 ir 1929 metais, kasin jo pilies asl arba lygum , kurioje, kaip reikia manyti, yra stov j pilies trobesiai. Nieko ypatingo ia nerasta, tik pasteb ta svarbus reiškinys, b tent: pilies pakran iais, aplink vis jos asl eina supilta eil , lyg koksai vainikas, kumš io didumo akmen ; akmenys beveik vienodo didumo, prie didžiojo pylimo j yra gausiau, matyti, jie ia buvo labiau reikalingi ; jie bent por

sprindži jau susmeg žem. Iš pradži manyta, kad tai yra grindinys arba koks nors sustiprinimas, bet paskiau sitikinta, kad tie akmenys buv skiriami svaidymui priešus.

Generolas Nagevi ius m si pa io sunkiausio darbo: perkasti pylim skersai. Visa kasamoji vieta liko išmatuota kvadratiniais metrais ir užsmaigstyta basleliais, kad aptikus kok radin, b t galima atžym ti kuriame metre rasta. Užsimota kasti perkasas — tranš ja apie aštuonet metr plo io, palaipsniui siaurinant, kad apsisaugojus žem s griuvimo, taip kad tranš ja pylimo apa ioje susiaur jo lig vieno metro plo io. Visa tranš ja puikiai atrod . Kas gi ia rasta ir pasteb ta?

1) Pylimas supiltas ne iš karto, bet galima lengvai pasteb ti ketvert penket jo fazi . Pirmasai pylimas mažutis ir supiltas iš tyro gelsvo molio, archeolog sprendimu gal s siekti pirm j amži Kristui gimus. Kitos faz s supiltos jau iš judintos arba sutryptos žem s.

2) Pylimo paviršiuje rasta aštuonetas visai sutr n jusi karst , dvejetas — vaik ; viename karste rasta aštuonetas žied . Paaššk jo, kad aštuonioliktojo šimtme io pabaigoje ir devynioliktojo pradžioje ia buv laidojami numir liai. Neseniai ia stov j ir kryžiai.

3) Iš vidaus pus s pylimo apa ioje aptikta sudegusi galinga medin siena. Sp jama, kad tai padar vikingai 854 metais, už m t pil . Toje pa ioje vietoje pasteb ta daug nuo ugnies apdeginto molio ir kr vos kumšio didumo akmen . Matomai, tie patys, kurie randasi pilies pakrašiais, tik j ia daugiau.

4) Galop taip besikasant gilyn, aptikta patsai domiausias dalykas, b tent: prisikasukus prie antrosios pylimo faz s, aptikta galinga medin užtvara, padaryta iš dr t sienoj , guls iai sukraut išilgai pylimo ir sustiprint žuolin mis vinimis (ankeriais). Sienojai atrod nesupuv . Tai matydami archeologai, nustebo, toki dalyk niekame nebuvo mat ; tai visai naujas Pabaltijo archeologijoj dalykas.¹ Bet k tai gal t reikšti? Netenka abejoti, kad tokia stipri medin užtvara padaryta pylimo sustiprinimo tikslais, kad priešai nepasikast , bet gal ir tod l, kad pagreitint pylimo supylim , besiartinant pavojui. Tuo užbaigta patsai žymiausias darbas. Be to, šiaurinis pylimo galas buvo nugriuv s staigi pakaln , v - jai ir audros j naikino. Generolas Nagevi ius atkirto nugriuvusi j dal , pasidar staigi siena, kurioje buvo galima matyti tie patys reiškieniai, kaip ir didžiojoj tranš joj: sudegusiosios sienos galas ir pylimo faz s, tik nebuvo užtvaros.

Atkastas ir šulinys, apie kur liaudis daug tur jo neb t pasak ; nieko ypatingo nerasta, tik labai platus, bet negilus rentinys iš plon medži ,

¹ Ideališkai tiksliai padaryta tos tranš jos model galima matyti Kaune Karo Muziejuj.

ant kuri dar tebebuvo žiev. Šulinys visai negilus, matomai skiriamas gyvuliams girdyti.

Visas tas darbas t s si ištis rugpj io m nes ir kainavo aštuonis t kstan ius lit. Generolas Nagevi ius sugeb jo visa tai atlikti labai tvarkingai ir su tam tikru skoniu. Užsieni sve iai ir mokslininkai, atvyk

Apuol , b davo pagerbiami j j tautin s v liavos išk limu. Lietuvos ir Švedijos v liavos plev savo kasdien, nes lietuviai ir švedai archeologai nuolat ia dirbo. V liavos b davo iškeliamos ir nuleidžiamos su tam tikro mis apeigomis ir giesm mis,— tai labai patikdavo aplinkiniams žmon ms.

Darb moksliškus patikrinti, buvo taikomos visos mokslo šakos. Kasin jimuose dalyvavo: braižytojai, tapytojai, menininkai, matininkai, fotografai, inžinieriai, karo fortifikacijos žinovai, geologai, darb eiga nufilmuota ir net iš orlaidio nufotografuota.

Kasin jimais, ypa radiniais susidom jo aplinkiniai gyventojai ir skaitlingai lank si darb paži r ti. Generolas Nagevi ius ir jiems nepagail davo išaiškinti darb reikšm . Apskai iuojama, kad darb metu apsilank Apuol je apie du t kstan iai žmoni .¹

Ir 1932 metais generolas Nagevi ius atvyko Apuol , lydimas leitenanto Petrulio, Dotnuvos docento Žemai io ir savo brolo St. Nagevi iaus. Taip pat atvyko Rygos Universiteto prof. Fransis Balodis ir jo asistentas Ginters. Archeologai buvo užsimoj atkasti ir ištirti pilies vartus. Reikia pasakyti, kad tas darbas jiems pasisek . Kelias pil ir pilies vart vieta numatyta jau buvo ir pirma. Kai prad ta kasti, tuojau paaišk jo, kad darbas yra daug painesnis už pra jusi j met darb . Pasirod sluogsn i sluogsneliai, kurie jokiu b du neatitiko pernykštes pylimo fazes. Žem buvo juoda, sutrypta, pribarstyta angli , suangl jusi gr d ir žvyriaus. Išaiškinta trys faz s vedan io pil kelio. Pirmoji, pati seniausioji faz pasireišk išvažin tu dubimu. Atrod , kad šita jo faz yra seniausia ir atitiko pirmajai pylimo fazei, sukastai iš nejudinto geltono molio. To kelio amžius pagal atrastas dvi apyranke — labai senas, sieki s net pirm j krikš ionyb s amži . Antras ir tre ias kelias nužerti nedideliais akmenimis; prof. Balodis man , kad tais akmenimis buv s taisomas kelias, pasidarius prov žoms lietingu laiku. Bet galimas daiktas, kad akmenimis buvo apm tytas kelias per apgulim .

¹ 25 rugpj io Apuol atvyko organizuotai Skuodo pavasarininkai. Savo dainomis jie nustebino švedus. Pavasarinink s visiems archeologams teik po g li bukiet . Pavasarininke Kazimiera Paulauskaite net prakalb jo švedus, sakydama: „Malonu mums lietuviams susilaukti iš Švedijos sve i , kurie ateina pas mus jau ne su kardu, kaip senov je, bet apsišviet mokslu tirti m s garbingos senov s.“ Visa kuopa sušuko Švedijai triukšming : valio. Švedai nepasiliko skolingi, ir jie triukšmingai sušuko: „Leve det frija Litauen!“

Atkasus vis juod j ir sutrypt žem , pasirod daug juod , apvali žymi nejudintame molyje. Tai žuolini šul (stulp) žym s. Toki žymi atkasta ir pažym ta gana daug, ta iau rasti tarpe j koki sistem , ar trobesi pamat žymes, nepavyko.

Kaune Karo Muziejuj yra puikiausias šit kasin jim modelis, kuriame kiekvieno šulo vieta atžym ta apvalia vinele. Toliau pasteb ta, kad kelias išeidamas pro pilies vartus, sukosi kairi j pus taip, kad priešai, puldami vartus, tur jo pulti iš kair s dešin , t. y., pilies pylim atsuk savo dešin j , skydu nepridengt pet . Visa tai padar , archeologai tar si savo darb užbaig . Tiesa, dar pabandyta atkasti didžiame pylime sudegusi j sien . J atkas , ir jinai pasirod visoj savo gražyb j, net ryškiau už pra jusiaisiais metais atkast j .

Suprantama, ia galima daug k sp lioti, bet tiktai sp lioti. Kas skubotai tokiais atvejais daro išvadas, tas be abejojimo apsiriks. Apuol je atskleista mums tik vienas labai storos knygos lapas, kur perskai ius, ne-galima dar nieko spr sti apie visos knygos turin .

Kokie gi darbai dar lieka nudirbti Apuol je? Labai daug.

1) Iširti medin s užtvaros, esan ios pylimo viduriuose, ilg ir strukt r , nes atkastasai keletos metr tarpas nedaug k pasako.

2) Surasti kap sienas ir išmatuoti j plot .

3) Pilies asla dar beveik visai neištirta. ia turi b ti trobesi pamatai. Latvijoje Raunos¹ pilyje tokie trobesi pamatai surasti.

4) Visai dar nieko nepadaryta papiliui (miestui) ir šventovei surasti. Manoma, kad šventov yra buvus ant p. Petrulevi iaus kalno pietus nuo Apuol s.

5) Pilies pakrašiais yra stov jusi galinga statin tvora (polisadas), pastatyta iš žuolini šul ; jos p dsakai be abejojimo gl di žem je. Tais patvoriais ir yra buv s supiltas viršuj min tasai akmen vainikas.

6) Iširti upelio Brukio dugnas ir surasti išgr sta brasta.

Aš ia nurodau tik pa ius stambiuosius darbus, specialistai panaši darb surast daug daugiau.

Šiandien daugelis stato šitok klausim : Ar viking apgulimas tikrai yra buv s 854 metais? Gal kasin jant rasta kokie nors ap iuopiami to vykio rodymai?

tuos du klausimus vis d lto reikia atsakyti teigiamai. Atrodo, kad apgulimas tikrai yra buv s. Štai rodymai:

1) Sudegusioji medin siena gan tinai rodo, kad ia kažkokios katastrofos b ta.

2) 1931 metais, atkertant nugriuvus j šiaurin pylimo gal , viename

¹ Rauna, Rygos arkivyskup vasaros rezidencija, randasi K sio (lat. C sis) apskrityje apie 120 kilm. už Rygos.

kvadratinio metro plotyje pylimo išorin je pus je rasta aštuoni vyl (str l) smailiagaliai, kotai yra amži b gyje nupuv . Atrodo, kad vikingai nesigail jo vyl Apuol s gyn jams. Toki vyl smailiagali rasta ir kasant didži j tranš j , bet j nerasta pylimo vidaus pus je.

3) Pilies vart labai paini b kl ir labai sumindžiota, sutrypta žem rodo, ia kadaise yra siautusi mirtina kova. —

Nors Apuol , kaip kitos pilys, pavyzdžiui, Puodkali pilis, netoli Skuodo, visai to paties tipo kaip ir Apuol , priklauso prie priešistorini Lietuvos pili , vis d lto sunku yra prileisti, kad jos reikšm b t pasi- baigusi draug su viking laikais. Atrodo, kad ia kas dar b t buv ir paskesniais laikais. Štai kod l:

1) Atkastasai šulinys neatrodo, kad siekt devint j amži ; jis pa- darytas per daug tandetiškai.

2) 1932 m. pavasar , užlyginant pernykš iai iškast tranš j , atrasta labai dailaus darbo žalvarinis antspaudas su inicijalais: LCH. ir su pavarde jos pap d je: T. Issland, arba Iffland. Atrodo, kad tai 17. ar 18. šimtme io darbas, gal iš Šiaurinio Karo laik . Apie 1706 m. švedai gal jo ia tur ti savo stovykl . „Naujojoj Romuvoj“ 1932 m. tas radinys yra smulčiau ap- rašytas.

3) Apuol s pilies aslos paviršiais randama suangl jusi gr d ; kaip matyti iš žemiau pad to J. Kidyko S. J. laiško net metro gilumo ir platumo pilna duob . Tarpe gr d yra ir žirni . Klausimas, ar 9. amžiuje buvo Lietuvoje s jama žirniai. tai atsakyti gali tik žemdirbyst s istorija. Vis d lto ima baim , kad tie gr dai ir toksai žymus j j kiekis randamas žem s paviršiais, neb t šved rekvizicij liekanos iš Šiaurinio Karo laik .

4) Tam klausimui išspr sti pagelb t tikslus užtvaros amžiaus nusta- tymas, kitaip sakant, ar ta užtvara yra jau buvusi ir viking laikais.

Balieka tarti kelet žodži apie juridin Apuol s b kl . Pirm koki šešeri met Apuol s piliakalnis priklaus Apuol s kaimui, kurio žem , kaip paprastai, buvo sutvarkyta r žiais, ir per pat piliakaln jo net ket- vertas r ži , atseit, piliakalnis priklaus keturiems savininkams, iš kuri trys buvo latviai. Tuojau po Didžiojo Karo tie latviai, nežinia kieno paskatinti, suskato kasin ti ir ieškoti senien , ir k tik surasdavo, gaben- davo Liepoj ir tenai jas parduodavo Liepojos miesto muziejui. Bet ir šiaip žmon ms jie si lydavo jas pirkti; taip Klaip dos kio Banko direk- torius p. P. Kon ius nupirko iš j labai graž kard gelb damas, kad tokia pirmaeil s vert s seniena neb t išgabenta iš Lietuvos. Pirko ir kiti pi- lie iai, taip, kad prekyba m s senienomis jo pilna vaga, net ir spaudoje

pasigirdo aimanavimai, kad reikia k nors daryti tokiam pl šikavimui sustabdyti.'

1928 metais Apuol s kaimas iš jo vienas dijas ir piliakalnis liko apkapiuotas ir išimtas iš kaimo nuosavyb s. Taciau prekyba n kiek nesumaž jo; senien prekybininkai, priprat prie lengvo pelno, savo versl var ir toliau. Tik kai 1932 m. generolas Nagevi ius sutv r tam tikr komitet ir jam paved Apuol s apsaug , komitetas gi iš savo pus s pastat sarg Sirut , atrodo, kad prekyba sumaž jo.

Skuodas, 1933 m. kovo m n. 30 d.

¹ Kad tai ne iš piršto išlaužtas dalykas, tepaliudija kad ir šitas J. Kidyko S. J. laiškas iš Aacheno:

„Šv. Ignaco Kolegija 1931.XI.4. Aachen. Gerbiamas Dekane! Atidžiai sekiau spaudos pranešimus apie Apuol s piliakalnio kasin jim . Kelet kart perskai iau radini s raš ir pama iau, kad jame n ra visi dalykai surašyti. Kadangi Gerb. Dekanas esate to kalno sargybos komisijos pirmininkas, nutariau Jums nurodyti, koki dalyk li tr ksta ir kame jie b t galima rast:.

Kai dar tebebuva Skuodo progimnazijos mokinys, 1924 met vasar praleidau Apuol je pas d d Sirut . Beslankiodamas po piliakaln , vien dien užklupau m s kaimyn latv žuol su s numi, bekasin jan ius ir beieškan ius senien . Kai jis pamat , kad ir aš tais dalykais labai domaujuos, jis man parod , k rad s. Tai buvo: audim svarelis, toks pat, koks buvo laikraš iuose atspausdintas, (rodos, net 2 egz.), ne maža puodo šuki su labai primityviais pagražinimais, str li smailiagali pora, peilis ar durtuv lis nedidelis ir sudėgusi kvie i sluoksnis, kokio pus s metro storio ir apie vieno kv. metro plo io. Kit dien jo namuose ma iau rankini girn pus , kelet vairi žalvario žied , apyrank ir kit papuošal . Žiedus ir apyrank (braslet) jis sak si rad s netolimose nuo piliakalnio kapin se, o girnopus pa iame kalne. Jei kasin jim komisija su tuo žuolu nesusitiko, b t gera jis paklausin ti, gal dar tebeturi savo radinius. O jei ne, tai b t galima susekti kam jis juos pardav . Kiek pamenu, rodos, nor jo juos pirkti ano meto Skuodo taikos teis jas. Gaila, jei per mano neranguma apie 15 egz. senov s dalyk praž t ...“

J. Kidykas S. J.“